

تقدیم به:

ساحت مقدس مولی‌الموحّدین امیرالمومنین علی علیه‌سلام منشاء فصاحت و منبع بلاغت و او مقدم است و ما مؤخر که در آستانه آن حضرت زانو زدیم و از نور ولایت علوی مدد گرفتیم. آری:
به ذره گر نظر، لطف بوتراپ کند به آسمان رود و کار آفتاب کند

عقیله بنی هاشم؛
حضرت زینب علیها السلام
(عَالِمَةٌ غَيْرُ مُعَلِّمَةٍ وَ فَهِمَةٌ غَيْرُ مُفَهِّمَةٍ)

تألیف:

سالار محمدی

(عضو باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه)

مهرداد عظیمی

(عضو باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه)

بهرام مرادی

(عضو باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه)

انتشارات قانون یار

۱۳۹۴

سرشناسه	: محمدی، سالار، ۱۳۵۱ -
عنوان و نام پدیدآور	: عقیله بنی هاشم؛ حضرت زینب علیها السلام (عالمه غیر معلمه و فهمه غیر مفهمه) // تالیف سالار محمدی، مهرداد عظیمی، بهرام مرادی.
مشخصات نشر	: انتشارات قانون یار، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۱۲۸ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۸۰۷۷-۰۲-۲
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه به صورت زیرنویس.
عنوان دیگر	: حضرت زینب علیها السلام (عالمه غیر معلمه و فهمه غیر مفهمه).
موضوع	: زینب(س) بنت علی (ع)، ۶ - ۶۲ق.
شناسه افزوده	: عظیمی، مهرداد، ۱۳۵۵ -
شناسه افزوده	: مرادی، بهرام، ۱۳۵۸ -
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۴ م۳ / ۲ BP۵۲
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۹۷۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۰۷۸۴۶۶

انتشارات قانون یار

عقیله بنی هاشم؛ حضرت زینب علیها السلام

(عَالِمَةٌ غَيْرُ مُعَلِّمَةٍ وَ فَهِمَةٌ غَيْرُ مُفْهِمَةٍ)

تألیف: سالار محمدی ، مهرداد عظیمی، بهرام مرادی

ناشر: قانون یار

ناظر فنی: محسن فاضلی

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۴

شمارگان: ۱۱۰۰ جلد

قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

شابک: 978-600-8077-02-2

مرکز فروش: تهران، میدان انقلاب، خ منیری جاوید، پلاک ۹۲

تلفن: ۶۶۹۷۳۹۶۰ کتابفروشی رسولی (جراغ دانش سابق)

پیشگفتار

بازشناسی اوصاف و القاب اهل بیت علیهم السلام به صورت کامل در جامعه امروزی ضرورتی اجتناب ناپذیر است. به ویژه آنکه در طی سالها، همواره سعی دشمنان در تحریف و نابودی آن بوده است. نگاهی به زندگانی، تربیت، اخلاق و صفات عالیه حضرت زینب(س) به خوبی می‌تواند شأن و عظمت بی‌نظیر و تحسین برانگیز ایشان را در اذهان زنده ساخته و بویژه برای زنان مسلمانی که قصد پیمودن راه ایشان را در مسیر زندگی و اعمالشان دارند، الگو و درس خوبی است که هزار نکته‌ی ارزنده در آن یافت شده و مستتر است، که با پرداختن به آن می‌توان برای جامعه‌ی مسلمان - بویژه زنان - بابت تازه از فضایل آن حضرت را گشود.

عقیله بنی‌هاشم یعنی حضرت زینب کبری علیها السلام، توانا بانویی که عالی‌ترین نمونه‌ای از شهامت و دلیری، دانش و بینش، کفایت و خردمندی، قدرت روحی و تشخیص موقعیت بوده و هر وظیفه‌ای از وظایف گوناگون اجتماعی را که به عهده گرفت، به خوبی انجام داد و رسالت خویش را به پایان برد. این کتاب بر آن است تا ویژگی‌ها و صفات اخلاقی حضرت را معرفی نموده و به اثبات برساند که ایشان تجسم اخلاق راستین انسان کامل بوده و بهترین اسوه برای رهروان راه هدایت به شمار می‌آید.

لیک قصد ما این است که با طرح موضوع ((حضرت زینب علیها السلام)) به نکاتی تازه و کاربردی دست یافته و قسمتهای دیگری از موارد موجود در خصوص آن حضرت را یادآور شویم که تاکنون شاید این چنین و با این عنوان کمتر به این موضوع پرداخته شده باشد. با وجود آنکه کاستیهای فراوانی در این کتاب وجود دارد امید است که نقطه آغازی برای تحقیقات و پژوهشهای دیگر در این موضوع باشد و قطره‌ای از دریای بیکران علم و معرفت باشد و مورد قبول محققان و دانش پژوهان گرامی قرار گیرد.

هر چند که در این بخش کوچک نمی‌توان آنچنان که شایسته‌ی شخصیت والای ایشان است به این الگوی شریف و گرانقدر پرداخت و تنها به قطره‌ای از این دریای پهناور و پر عظمت اشاره می‌کنیم، لیکن امید است با این تحفه‌ی کوچک، قلب پاک بانو حضرت زینب(س) شاد و خشنود گردد و ما مسلمانان -به‌خصوص بانوان عالم-

وجود پربهایش را الگویی برای زندگی و اعمالمان قرار داده و نام زینب(س) را که همیشه‌ی تاریخ زینت دهنده‌ی دل‌های عاشقان بوده بر لوح دل‌ها جاودانه سازیم.

نویسندگان

فهرست مطالب

فصل اول.....	۹
بررسی اوصاف و القاب حضرت زینب علیها السلام	
فصل دوم.....	۴۵
ولایت پذیری با تاسی از فرهنگ ایثار و شهادت حضرت زینب علیها السلام	
فصل سوم.....	۷۳
حضرت زینب(س) الگویی اسوه کامل برای زنان مسلمان	
فصل چهارم.....	۸۵
الگو گیری خانوادهها بر اساس آموزه های قرآنی و علوی و زینبی(س)	
منابع و مآخذ.....	۱۱۷

فصل اول

بررسی اوصاف و القاب حضرت زینب

علیها السلام

مقدمه:

زینب علیها السلام، بنت علی بن ابی طالب بن عبدالمطلب بن هاشم بن عبدمناف بن قصی و مادرش، فاطمه بنت رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم روز پنجم جمادی الاولی سال پنجم یا ششم هجری دیده به جهان گشود. بعضی در اول ماه شعبان سال ششم (الشیخ علی النمازی الشاهرودی، ج ۴، ص ۳۱۶) و گروهی در ماه رمضان گفته‌اند. (الإصابة، ابن حجر، ج ۸، ص ۱۰۰: نسب قریش، المصعب بن عبد الله الزبیری، ص ۴۱ و عرفها بزینب الكبرى؛ الدر المنثور، زینب فواز، ص ۲۳۳؛ جمهرة الأنساب، ابن حزم، ص ۳۳؛ الطبقات الكبرى، محمد بن سعد، ج ۸، ص ۴۶۵؛ العقیلة والفواطم، الحاج حسین الشاکری، ص ۱۰؛ الأعلام، خیرالدین الزرکلی، ج ۳، ص ۶۶)

بنا بر مشهور، حضرت زینب علیها السلام سومین فرزند حضرت امیر المؤمنین علی ابن ابیطالب و اولین دختری بود که از حضرت فاطمه علیها السلام به دنیا آمد، که در میان دختران علی علیه السلام از همه بزرگتر بود.

کنیه گرامی شان ام الحسن و ام کلثوم و القاب مبارکش که بیش از ۶۰ مورد ذکر شده است. حضرت زینب علیها السلام از همان کودکی دارای کمالات معنوی و علمی بود از چیزهائی که دلالت بر آن می‌کند آن است که راویان حدیث گاهی امیرالمؤمنین علیه السلام را با کنیه «ابی زینب» مکنی می‌نمودند و می‌گفتند: این روایت از ابی زینب است، همانگونه که ابن ابی الحدید در شرح خود آورده است. (ابن ابی الحدید، ج ۴، ص ۷۳) چون حضرت زینب علیها السلام بعد از حسنین علیهما السلام اولاد بزرگ حضرت علی علیه السلام بوده است.

پس از تولد، حضرت فاطمه دخترش را نزد حضرت علی علیه السلام بردند و از ایشان خواستند که نامی برای وی انتخاب نماید، امیر المؤمنین علیه السلام فرمود: از پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم پیشی نمی‌گیرم. در آن هنگام پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم در مسافرت بودند. پس از بازگشت، حضرت علی علیه السلام به محضرشان شرفیاب شد و از ایشان درخواست کرد که برای دخترش نامی انتخاب کند. رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند: من هم از پروردگارم پیشی نمی‌گیرم. در این هنگام جبرئیل نازل شد و درود پروردگار را ابلاغ فرمود و گفت: نام این دختر را «زینب» انتخاب کن. زیرا خداوند چنین فرموده است. سپس از

مصائبی که بر این کودک وارد می شود خبر داد؛ پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم در حالی که سخت می‌گریستند فرمود: هر کس بر او بگرید مانند کسی است که بر حسین علیه السلام گریسته^۱.

از بین خواستگاران متعددی که به منزل علی علیه السلام می‌آمدند، تقاضای عبدالله بن جعفر بن ابی طالب -برادر زاده علی علیه السلام که از طرف خود کسی را برای خواستگاری حضرت زینب فرستاده بود، - مورد پذیرش قرار گرفت. در این وصلت فرخنده مهریه حضرت زینب مطابق با مهریه مادرش فاطمه علیها السلام یعنی ۴۸۰ درهم معین گردید.

ثمره این ازدواج چهار و یا پنج فرزند می‌باشد که دوتای آنها به نامهای عون و محمد که در کربلا به شهادت رسیدند. (محمد بن سعد، ج ۸، ص ۴۶۵؛ الشیخ علی النمازی الشاهرودی، ج ۴، ص ۵۰۱)

حضرت زینب(س) پس از عمری دفاع از طریق ولایت و امامت در ۱۵ رجب سال ۶۳ هجری قمری (بنا به قول مشهور) در ضمن سفریکه به همراه همسر گرامی‌شان عبدالله بن جعفر به شام رفته بودند، وفات نمودند و بدن مطهر آن بانوی بزرگوار در همانجا دفن گردید. مزار ملکوتی آن حضرت(دمشق/سوریه)، اینک زیارتگاه عاشقان و ارادتمندان اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام می‌باشد. گفتنی است که در مورد محل دفن حضرت زینب علیها السلام اختلاف شدیدی میان سیره نویسان و

۱- ولما ولدت زینب علیها السلام استبشر بها أبوها الإمام علی علیه السلام وأخذها من أمها السيدة فاطمة الزهراء علیها السلام وقالت سم هذه المولودة، فقال: ما كنت لأسبق أبیک رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم وكان فی سفر له، وأجری علیها مراسیم الإسلام فی المولود، فقد أذن فی أذنهای الیمنی وأقام فی الیسری. ولما جاء النبی صلی الله علیه وآله وسلم واحتضنها وسأل الإمام علی علیه السلام عن اسمها، فقال: ما كنت لأسبقک یا رسول الله، فقال صلی الله علیه وآله وسلم: ما كنت لأسبق ربی تعالی، فهبط الأمین جبرئیل یقرأ علی النبی: السلام من الله الجلیل العلام، وقال له: سم هذه المولودة زینب، فقد اختار الله سبحانه لها هذا الاسم. ثم أخبره بما یجری علیها من المصائب، فبکی النبی صلی الله علیه وآله وسلم وقال: من بکی علی مصاب هذه البنت کان کمن بکی علی أخویها الإمامین الحسن والحسین. العقیلة والغواطم، الحاج حسین الشاکری، ص ۱۰، ص ۱۲؛ رجال ترکوا بصمات علی قسمتات التاریخ، السید لطیف القزوی، ص ۱۵۹؛ وفیات الأئمة، من علماء البحرین والقطیف، ص ۴۳۱.

تاریخ نگاران وجود دارد، آنچه که در متن آمده، طبق نظر شیخ بهایی، محدث نوری، علامه بحر العلوم، محدث قمی، و از مورخان اهل سنت ابن بطوطه، ابن حورانی و صیادی شافعی و... است. ولی برخی محل دفن آن حضرت را در مصر و بعضی دیگر در بقیع می‌دانند.» (حضرت زینب کبری، ص ۱۶۷/ زینب قهرمان، ص ۳۹۵/ تاریخ اماکن زیارتی و سیاحتی سوریه، ص ۶۵/ خصائص الزینبیه، ص ۵۵/ فرازهایی از زندگی زینب کبری علیها السلام، ص ۷۱/ ریاحین الشریعه، ص ۴۵)

۲) القاب حضرت زینب علیها السلام

- آیه من آیات الله: نشانی از نشانه های خداوند.
- الباکیه: بانوی گریان.
- العقیلة^۱: بانوی خردمند.
- الفاضلة^۲: بانوی بافضیلت.
- الکامله: بانوی تام و کامل.
- المعصومه الصغری: پاک و مطهره کوچک.
- الموثقة: بانوی مورد اطمینان.
- ام المصائب^۳: مادر مصیبتها.
- امنیة الله: امانت‌دار الهی.
- باب حطة الخطایا: دروازه آمرزش گناهان.

^۱ - مقاتل الطالبین، أبو الفرج الأصفهانی، ص ۶۰؛ أنصار الحسین علیه السلام، محمد مهدی شمس الدین، ص ۱۳۲؛ مستدرکات علم رجال الحديث، الشیخ علی النمازی الشاهرودی، ج ۶، ص ۱۴۳؛ أعيان الشیعة، السید محسن الأمين، ج ۵، ص ۱۷؛ رجال ترکوا بصمات علی قسّمات التاريخ، السید لطیف القزوينی، ص ۱۵۹؛ الأنوار العلویة، الشیخ جعفر النقدي، ص ۴۳۴؛ وفيات الأئمة، من علماء البحرين والقطیف، ص ۴۴۰؛ أبصار العین فی أنصار الحسین علیه السلام، الشیخ محمد السماوی، ص ۷۵؛ العقیلة والفواطم، الحاج حسین الشاکری، ص ۷؛ خلفیات کتاب مأساة الزهراء علیها السلام، السید جعفر مرتضی، ج ۲، ص ۵۲.

^۲ - العقیلة والفواطم، الحاج حسین الشاکری، ص ۱۲.

^۳ - أعيان الشیعة، السید محسن الأمين، ج ۷، ص ۱۳۷؛ وفيات الأئمة، من علماء البحرين والقطیف، ص ۴۸۳.

- بطلة كربلاء: قهرمان كربلا.
- بليغة: سخنور رسا.
- حفرة علي و فاطمه: مرکز جمع آوری دوستی و محبت علی علیه السلام و فاطمه
- علیها السلام.
- ربة خدر القدس: پرونده پرده‌نشینان پاکی و تقدیس.
- ربيعة الفضل: پیش زاده فضیلت و برتری.
- رضيعه الوحی^۱: کسی که از پستان وحی شیر مکیده است.
- رضيعه ثدی الولاية: کسی که از پستان ولایت شیر خورده.
- سرّ ابیها: راز پدرش علی علیه السلام
- سلاله الولاية: فشرده و خلاصه و چکیده ولایت .
- سلیله الزهراء: چکیده و خلاصه حضرت زهرا علیها السلام.
- سيدة العقائل: بانوی بانوان خردمند.
- شریکه الشهید: انباز شهید.
- شقیقه الحسن^۲: دلسوز و غمخوار حضرت حسن علیه السلام.
- شمس قلاذه الجلاله: خورشید منظومه بزرگواری و شکوه.
- صابرة محتسبه^۳: پایداری کننده به حساب خداوند برای خداوند.
- صديقة الصغری^۴: راستگوی کوچک (در مقابل صدیقه کبری).
- عابدة آل علی^۵: پارسای خاندان علی.

^۱ - الأنوار القدسیة، الشیخ محمد حسین الأصفهانی، ص ۳۷.

^۲ - الأعلام، خیر الدین الزرکلی، ج ۳، ص ۶۶.

^۳ - وفيات الأئمة، من علماء البحرين والقطیف، صص ۴۴۹ - ۴۵۰؛ العقيلة والفواطم، الحاج حسین الشاکری، ص ۶۱.

^۴ - مستدرک سفینه البحار، الشیخ علی النمازی الشاهرودی، ج ۴، ص ۳۱۳؛ ج ۵، ص ۲۰۸، ص ص ۴۱۳؛ العقيلة والفواطم، الحاج حسین الشاکری، ص ۸؛ وفيات الأئمة، من علماء البحرين والقطیف، ص ۴۸۰.

^۵ - العقيلة والفواطم، الحاج حسین الشاکری، ص ۸.

- عالمه غیر معلمه^۱: دانای نیاموخته.
- عدیلة الخامسة من اهل الكساء^۲: همتای پنجمین نفر از اهل کساء.
- عظيمة بلوها: بانویی که امتحانش بس بزرگ بود.
- عقلية قریش: بانوی خردمند از قریش.
- عقلية الوحي^۳: بانوی خردمند وحی.
- عقلية الطالبين^۴: بانوی خردمند از خاندان حضرت ابوطالب (و در بین طالبیان).
- عقلية النبوة: بانوی خردمند پیامبری.
- عقلية النساء: خردمند بانوان.
- عقلية بني هاشم^۵: خردمند بنی هاشم.

۱- الاحتجاج، الشيخ الطبرسي، ج ۲، ص ۳۱؛ بحار الأنوار، العلامة المجلسي، ج ۴۵، ص ۱۶۴؛ العوالم، الإمام الحسين عليه السلام، الشيخ عبد الله البحراني، ص ۳۷۰؛ شجرة طوبى، الشيخ محمد مهدى الحائري، ج ۱، ص ۱۲؛ ج ۲، ص ۳۹۳؛ مستدرک سفینه البحار، الشيخ على النمازى الشاهرودى، ج ۴، ص ۳۱۵؛ مستدرکات علم رجال الحديث، الشيخ على النمازى الشاهرودى، ج ۸، ص ۵۷۸؛ المجدى فى أنساب الطالبين، على بن محمد العلوى، ص ۴۸؛ بلاغة الإمام على بن الحسين عليه السلام، جعفر عباس الحائري، ص ۲۳۴؛ وفيات الأئمة، من علماء البحرين والقطيف، ص ۴۳۸؛ العقيلة والفواطم، الحاج حسين الشاكري، ص ۲۸؛ الفاطمة المعصومة عليه السلام، محمد على المعلم، ص ۷۷؛ على خطى الحسين عليه السلام، الدكتور أحمد راسم النفيس، ص ۱۳۹؛ الفضائل والردائل، المظاهري، ص ۶۰.

۲- الأنوار القدسية، الشيخ محمد حسين الأصفهاني، صص ۱۳۴ - ۱۳۵؛ وفيات الأئمة، من علماء البحرين والقطيف، ص ۴۷۴.

۳- الذريعة، آقا بزرگ الطهراني، ج ۱۵، ص ۳۰۷؛ حياة الإمام الحسين عليه السلام، الشيخ باقر شريف القرشي، ج ۲، صص ۳۰۱ - ۳۰۲.

۴- العقيلة والفواطم، الحاج حسين الشاكري، ص ۱۲.

۵- وسائل الشيعة (الإسلامية)، الحر العاملي، ج ۱، ص ۷؛ مستدرک سفینه البحار، الشيخ على النمازى الشاهرودى، ج ۴، ص ۳۱۳؛ مكاتيب الرسول، الأحمدي الميانجي، ج ۳، ص ۱۳۶؛ مستدرکات علم رجال الحديث، الشيخ على النمازى الشاهرودى، ج ۸، ص ۵۷۷؛ المجدى فى أنساب الطالبين، على بن محمد العلوى، ص ۴۸؛ الأنوار العلوية، الشيخ جعفر النقدي، ص ۴۳۴؛ حياة الإمام الحسين عليه السلام، الشيخ باقر شريف القرشي، ج ۱، ص ۱۲۳؛ وفيات الأئمة، من علماء البحرين والقطيف، ص ۴۶۵؛ شرح إحقاق الحق، السيد

- عقيله خدر الرسالة: خردمند پرده‌نشینان رسالت.
- فصیحه: سخنور گویا.
- فهمه غیر مفهمه^۱: فهمیده بی آموزگار.
- قبله البرایا: کعبه آفریدگان.
- قره عین المرتضی: نور چشم حضرت علی علیه السلام.
- قرینه النوائب: همدم و همراه ناگواری‌ها.
- کعبه الرزایا: قبله رنجها.
- کفيله السجاد: سرپرست حضرت سجاد.
- محبوبه المصطفى: مورد محبت و محبوب حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم.
- مظلومه وحیده: ستم‌دیده بی‌کس
- ملیکه الدنيا: ملکه جان، شهبانوی گیتی.
- نائبة الحسين: جانشین و نماینده حضرت حسین علیه السلام.
- نائبة الزهراء: جانشین و نماینده حضرت زهرا علیها السلام.
- ناموس رواق العظمة: ناموس حريم عظمت و کبریايي.
- نجمه سماء النبالة: ستاره آسمان شرف و کرامت.
- وليدة الفصاحة: زاده شیوا سخنی.

۳) بررسی ویژگی‌ها و اوصاف

در این قسمت به دسته‌ای از ویژگی‌ها و مقامات خاص ایشان اشاره کرده و البته از میان صدها خصلت و ویژگی تنها به بیان پاره‌ای از آنها که ارتباط بیشتری با موضع

المرعشی، ج ۳۳، ص ۳۹۰؛ الانتصار، العاملی، ج ۹، ص ۵۶۸؛ العقيله والفواطم، الحاج حسين الشاکری، ص ۳، ص ۸، ص ۱۲.

۱- الأمالی، الشيخ المفید، ص ۳۲۳؛ الاحتجاج، الشيخ الطبرسی، ج ۲، ص ۳۱؛ العوالم، الإمام الحسين علیه السلام، الشيخ عبد الله البحرانی، ص ۳۷۰؛ مستدرکات علم رجال الحديث، الشيخ علی النمازی الشاهرودی، ج ۸، ص ۵۷۸.

دارد اکتفا می‌کنیم که همین اوصاف خود برای الگو شدن یک شخصیت، دلیل و منطق کاملی است.

۳-۱- مقام رضا و تسلیم

از جمله مقامات رفیعیه و درجات منیعیه، مقام رضا و تسلیم است و این دو ملکه از بسیاری از ملکات شریفه و تحصیل آنها مشکل تر است، چرا که رضا به قضای الهی و تسلیم صرف به هر چه از جانب خدای واحد می رسد از صمیم قلب رضا دادن و هر تیری که از سهام حوادث آید بر چشم و دل منزل دادن و در همه حالات شاکر بودن، بسی دشوار و مشکل است. شیر زن قهرمان کربلا، از بدو تولد با گریه های حزن انگیز جد گرمی‌شان که غمگین از آینده‌ی مصیبت بار این فرزند و خانواده‌ی وی بودند، آشنا می‌شوند. در ادامه به نحوه‌های گوناگون به تحقق وقایع پیش بینی شده توسط جد و والدین گرمی-شان اطمینان پیدا می‌کنند. این اخبار نه تنها ذره‌ای اعتراض و شکایت در وجود ایشان ایجاد نکرد؛ بلکه با وجود اعتماد کامل به آنها، رضایت و تسلیم بودن خویش را ابراز می‌داشت. از نمونه‌ی اخباری که به ایشان داده شد، حدیث ام ایمن است. (کامل الزیارات، ص ۲۶۲-۲۶۶) و چون این مکرمه به این مقام از رضا دل در طول زندگانی پر فراز و نشیب و پر مصیبت خود رسیده و تسلیم بوده‌اند در روز محشر خلاق متعال آن قدر از گناهکاران به آن مظلومه ببخشد تا راضی شود. (جزائری سید نورالدین، خصائص زینبیه، صص ۲۳۶ و ۲۳۵)

۳-۲- مقام اخلاص

اخلاص یکی از صفات پیامبران و ائمه اطهار(ع) و اولیای الهی است و هیچ رسالتی از اینان انجام نشده مگر با اخلاص پیوند نام داشته است. زینب کبری(ع) از چنان اخلاص و چنان مقامی در زمینه رضا برخوردار بود که با وجود مصائب آنچنانی در جواب ابن زیاد، فرمود: ما رأیت أَلَا جمیلاً، یا وقتی در هنگام آتش زدن

خيمه‌ها، خود را چنان مهيا کرده بود که اگر اراده الهی بر سوختن آنهاست در خيمه بماند تا اراده الهی جاری شود.

از اين رو برای کسب تکليف از امام زمان خود سؤال کرد: فرزند برادر چه کنيم؟ امام سجاد(ع) فرمود: خود را نجات دهيد. اين حد تبعيت و رضایت از قضا و قدر الهی ريشه در اخلاص زينب کبری دارد. (مازندرانی، بی‌تا: ۵۲)

از سوی دیگر، اخلاص سبب ارتقای بنده به سوی پروردگارش خواهد شد و مصلحت‌های شخص از سوی خدا برای وی رقم می‌خورد، از سخنان حضرت زهرا(س) که فرمود: من اصعد الی الله خالص عبادته اهبط الله الیه افضل مصلحته. (مجلسی، ۴۰۳، ج: ۷۱، ۲۱۲).

با واکاوی و تعمق در واقعه عاشورا می‌توان به اخلاص زينب(س) پی برد آن هنگام که بر پیکر غرق در خون سيد الشهدا نظر کرد عرض کرد: خدایا اين قربانی را از آل محمد قبول فرما. (مجلسی، ۴۰۳، ج: ۴۵، ۵۴، و مقرر، بی‌تا: ۶۵ و خوارزمی، ۱۳۶۷: ۷۰ و طبری، بی‌تا: ج ۶، ص ۲۵۹)

بهترین الگو پذیری از زينب(ع) را زنان و مادران فداکار در جنگ تحمیلی از خود نشان دادند اما اکنون که ميدان جنگ از خاک و زمین به اذهان ملت به ویژه جوانان، در دانشگاه را هدف گرفته است و به تعبیر دیگر در جنگ نرم به سر می‌بريم، بر جوانان عزيز است که با تأسی به حضرت زينب پيرو فقهای واجد شرایط باشند تا از آسیب‌های فتنه‌های دوران در امان بمانند. همانگونه که حضرت زينب(ع) در بحرانی‌ترین لحظه -سوختن خيمه- از امام زمان خود (امام زين العابدین) کسب تکليف می‌کند که خود یکی از مراتب اخلاص به شمار می‌آید. دانشجویان در پيش آمدها و حوادث سیاسی و غير سیاسی با کسب تکليف از مسؤولين نظام و حرکت در مسیر آن می‌توانند به اين مرتبه اخلاص دست يابند.

۳-۳- مقام بلا

از جمله مقامات عاليه و درجات ساميه مقام ابتلای به بليات است که اين مقام خواص درگاه الله است. چنانچه فرمود: ((البلاء للولاء)) هر قدر بليات و صدمات

بیشتر تقرب زیادتر و ما هر چه به احوالات حضرت زینب(س) تأمل کنیم که چه مصایب و نواب و بلیات و صدمات بر او وارده شده است -کوههای بزرگ تحمل یکی از چنین بلیات نتواند نمود- چه رسد به یک زن با عواطف و احساسات لطیف زنانه، به دو نکته پی می‌بریم: اول، کمال ثبات و استحکام مقام توحیدی و تقرب او به درگاه حضرت احدیت، به دلیل ورود به این همه مصایب، دوم: رفعت درجه و عظمت رتبه و عدم قدرت بر احصای مقامات و درجات آن مظلومه که نتیجه‌ی تحملش بر مصایب وارده بر او چه مصایبی که از مصایب اغلب انبیا زیادتر و سخت‌تر بوده، با این که عادتاً زن‌ها هر اندازه قوی القلب باشند طاقت اندکی از بسیار و یکی از هزار این مصایب را ندارد. (جزائری سید نورالدین، خصائص زینبیه، ص ۲۴۲)

آری او حالا مصداق این کلام گهربار امام صادق(ع) شده است که فرمود: «إِنَّ اللَّهَ إِذَا أَحَبَّ عَبْدًا غَتَّهُ بِالْبَلَاءِ غَتًّا: خداوند هرگاه بنده‌ای را دوست داشته باشد، او را غرق آزمایش و رنج می‌کند.» (کلینی، ج ۲/۲۵۲)

۳-۴- مقام نیابت

نائبه الزهرا از جمله صفات و مقامات عالی این بانوی مکرم است. عصاره‌ی وجود بانوی عفت و کمال، حضرت زهرا علیها السلام، به حق در دختر گرامی‌اش، زینب کبری نمود پیدا کرده است. این ظهور همه جانبه در امتثال از فرمان مادر در انتهای عمرشان مبنی بر همراهی امام حسین علیه السلام، به حدی است که می‌توان گفت که نائبی شایسته از برای این بانوی گرامی است. حتی در آخرین وداع، گلوی برادر را به نیابت از طرف مادر بوسید. حضرت زینب علیها السلام نایب مادر بود در حفظ و نگهداری برادر، در تحمل سختی‌ها و مصائب جهت صیانت از دین اسلام و اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله حفاظت بی قید و شرط از حریم محترم ولایت و امامت در عرصه‌های مختلف به ویژه بعد از عاشورای سال ۶۱. (ویژگی‌های حضرت زینب علیها السلام (خصائص زینبیه)، ص ۸۶ و ۹۱؛ انقلاب زینب کبری سلام الله علیها، ص ۱۰۹) زینب کبری همچون مادر گرامی‌اش دارای

فضائل و مناقب بسیاری بود که القاب آن حضرت (ع) ریشه در فضایل ایشان دارد دربارۀ ایشان گفته‌اند:

فان فضایلها و فواضلها و خصالها و جلالها و علمها و عملها و عصمتها و عفتها و نورها و ضیائها و شرفها و بهائها تالیة آمّها صلوات الله علیهما. (سپهر، بیتا: ۶۱)

۳-۵-مقام صبر

از دیگر اوصاف حمیده و اخلاق پسندیده که به نکویی در این بانوی پر منزلت یافت شده و مایه‌ی عبرت است، صفت جلیله‌ی (صبر) است.

واژه صبر، از آن دسته صفاتی است که خداوند و ائمه اطهار آن را بسیار ستوده‌اند تا جائیکه خداوند خود را همراه با صابران می‌داند «ان الله مع الصابرين» در روایتی از امام صادق(ع) آمده: ان الحرّ حرّ علی جمیع احواله و ان نابتة نائبة صبرلها و ان تداکت علیه المصائب لم تکسره و ان أسر و قهر و استبدل بالیسر عسرا ... فاصبروا و وظنوا أنفسکم علی الصبر توجروا. (کلینی، بیتا: ۳۳)

صبر را سه مرتبه است: صبر بر مصیبت، صبر بر اطاعت حق، صبر بر ترک معصیت.

برای هر یک از این مراتب اجر و ثواباتی وارد شده که در خصوص حضرت زینب صبر بر مصیبت که به گونه‌ی اعجاب آور و بی‌نظیری در برابر آن همه سختی و رنجی که گاه تحمل یکی از آنها هم خارج از توان بنظر می‌رسد و بخصوص وقتی بدانیم هر کس محبتش به هر چه زیادت‌تر باشد مفارقتش صعب‌تر است و چون حضرت زینب (س) در این عالم علاقه‌ی منحصر به فردی به حضرت سیدالشهدا داشتند. پس مفارقت او به اندازه‌ی علاقه‌ی به او و صبر بر چنین مصیبت نهایت ندارد. اما صبر بر اطاعت: نسبت به خود وحیده بود، اجمالاً تمام آنات ساعات عمر او در عبادت و اطاعت صرف شده و در همه‌ی این حالات صابر بوده و صبر بر

معصیت که محتاج به بیان نیست و از آنجا که با عصمت او و این مرتبه از صبر او تا حدودی آشنا می‌شویم، می‌گوییم: ((لقد عجت من صبرها ملائکه السموات)) (جزائری سید نورالدین، خصائص زینبیه، صص ۲۴۶-۲۴۳)

شخصیت زن اسلام به برکت ایمان و دل سپردن به رحمت و عظمت الهی، آن چنان سعه و عظمتی پیدا می‌کند که حوادث بزرگ در مقابل او، حقیر و ناچیز می‌شود. زینب کبری(س) «در مدینه که محل استقرار شخصیت با عظمت اوست و در کربلا کانون محنت‌های اوست و در کاخ جبارانی مثل یزید و عبدالله بن زیاد، این مغروران ستمگر زمان خود در مقابل این زن اسیر و دست بسته تحقیر می‌شوند. نمونه درستین صبر، زینب کبری است به ویژه که در روایت به صبر در برابر مقهوریت و اسارت اشاره شده است. صبر زینب کبری تا به حدی بوده که شهادت عزیزانش را با کمال حیرت تحمل می‌کرد، نور الدین جزایری در این باره می‌گوید: الراضیة بالقدر و القضاء، یکی از القاب زینب است و ایشان در برابر شداید و محن ایستادگی کرد که اگر اندکی از بسیار آن بر اذیال جبال راسیات گذاشته شود آب می‌گردد ولی این مخدرة مظلومه یکه و تنها و غریب و بی کس کالجبل الراسخ لاتحرکه العواصف در مقابل همه ایستادگی کرد. (جزایری، ۱۴۰۴ق: ۱۷۶)

اما باید توجه داشت که صبر در برابر مشکلات به دنبالش پیروزی و ظفر خواهد آمد. سختی‌ها نتیجه شیرین به دنبال دارد که قرآن به آن اشاره دارد. «ان مع العسر يسرا» گرچه به صبر حضرت زینب(س) نمی‌توان رسید چرا که سختی‌ها و مصائب وی فوق تصور است چنانچه در زیارت ناحیه مقدسه از زبان امام زمان (عج) آمده «لا يوم كيومك يا ابا عبدالله» اما با تحمل مشکلات و سختی‌ها در برابر ناملایمات روزگار و با قرار دادن صبر حضرت زینب(س) می‌توان به نتایج درخشان دست یافت.

۳-۶- مقام عظمت زنانه

زینب کبری(س) شور عاطفه‌ی زنانه‌ای را همراه کرده است، با عظمت و استقرار و متانت قلب یک انسان مؤمن و زبان صریح و روشن یک مجاهد فی سبیل الله و زلال معرفتی که از زبان و دل و بیرون می‌تراود و شنوندگان و حاضران را مبهور می‌کند. «(سید عبدالرزاق الموسوی المقمم، ص ۳۲۳/ محمد بن جریر طبری، ج ۴، ص ۳۴۹)

شور و عاطفه و متانت حضرت از موارد قابل توجه است؛ از اين روی مقام معظم رهبری فرمودند: «عظمت زنانه‌ی حضرت زينب(س)، بزرگان دروغين و ظاهری را در مقابل او حقير و کوچک می‌کند. عظمت زنانه يعنی مخلوطی از شور و عاطفه‌ی انسانی که در هيچ مردی نمی‌توان اين عاطفه شورانگيز را سراغ داشت.

همراه با متانت شخصيت و استواری روح که همه‌ی حوادث بزرگ و خطير را در خود هضم می‌کند دردی آتش گداخته، شجاعانه قدم می‌گذارد و عبور می‌کند، در عين حال، درس می‌دهد و مردم را آگاهی می‌بخشد، در عين حال امام زمان خود يعنی امام سجاده(ع) را مانند یک مادر مهربان آرامش و تسلی می‌بخشد، در عين حال با کودکان برادر و بچه‌های پدر از دست داده‌ی آن حادثه عظيم، در میان آن طوفان شديد، مثل سد مستحکمی برای آنها امنيت و آرامش و تسلی ايجاد می‌کند؛ بنابراین زينب کبری(س) یک شخصيت همه جانبه بود اسلام زن را به اين طرف سوق می‌دهد.» (محمد باقر مجلسی، بحارالانوار، ج ۴۵، ص ۲۲۰-۲۱۰)

۳-۷- مقام حفاظت از دين

از جمله فضایل نفسانيه، حفاظت و حراست دين است؛ زیرا که دين حافظ حقوق و جامع شتات کلمه بشر است. در حقيقت اصلاح عامه به تدین است. هر دينی که جامعيتش زيادتر و اسباب ارتباطش بيشتتر باشد به حکم عقل سر آمد اديان است. بنابراین دين اسلام به واسطه‌ی جامعيت او از حيث امور معاشيه و معاديه از سياسيات و عبادات افضل اديان است و ساعی در ترويج آن افضل از ديگران. بر هرکس واجب است به حکم عقل و به اندازه‌ی قدرت آن شخص حفظ قوانين آن نمايد. چون اين مقدمات معلوم شدند می‌گوئيم: چون حضرت زينب آن خدمات را در کربلا نموده و داخل در انجمن ابقاييه شده و حامی دين و مذهب بوده، اولاً: رب النوع بشر گرديد برای نگهداری از قوانين جامعه، ثانياً: جماعتي را از کلفت مجاهده در حفظ دين نجات دادند؛ زیرا که بر فرد فرد واجب بود که دفاع از دين نمايند و آن مکرمه با دفاع خود از شريعت که الی يوم القیامه باقی و برقرار ماند، جميع افراد

را از چنین زحمتی آسوده نمود و خود متحمل صدمات آنها شد. (جزائری سید نورالدین، خصائص زینبیه، ص ۲۶۹)

۳-۸- مقام محدثه و روایت

سخنرانی‌های او در کوفه و شام خاطره خطبه‌های پدرش امیرمؤمنان (ع) را در یادها زنده کرد. زینب کبری (س) یکی از محدثان و راویان حدیث به شمار می‌آید و درسین کودکی، در حالی که بیش از ۵ یا ۶ سال از عمرش نمی‌گذشت، خطبه مادرش حضرت زهرا (س) را با آن مضامین بسیار بلند و عالی می‌شنید و پس از آن برای دیگران نقل می‌کند. عبدالله بن عباس، شاگرد برجسته حضرت علی (ع) و مفسر قرآن کریم، خطبه فدک حضرت زهرا (س) را از زینب نقل می‌کند و از آن بانوی بزرگ با عنوان «عقیلتنا؛ عاقل و دانای ما» یاد می‌کند. (مدرسی سید محمد تقی، نمونه‌های ایثار حضرت زینب، صص ۴۳-۳۹)

نقل احادیث ائمه اطهار علیهم السلام، به گونه‌ای که ابن عباس، مفسر بزرگ قرآن، از ایشان نقل حدیث می‌کرد و می‌گفت: «حدثنا عقیلتنا زینب بنت علی علیه السلام». (انقلاب زینب کبری سلام الله علیها، ص ۹۴)

حضرت زینب علیها السلام از مادر و پدر و دو برادر بزرگوارشان و ام سلمه و ام هانی روایت می‌کرد و ابن عباس و علی بن الحسین علیه السلام و عبد الله بن جعفر و فاطمه بنت الحسین علیهما السلام الصغری از حضرت زینب روایت می‌کردند. (وفیات الأئمة، من علماء البحرين والقطیف، صص ۴۳۹-۴۴۰).

زینب کبری (س) حتی در اشعار و سوگ نامه‌هایی که از سوز دل بیان می‌دارد، نه تنها از گفتن جملات سخیف و بی‌معنا پرهیز می‌کند، بلکه از روی تعهد الفاظی را به کار می‌گیرد که به نوعی اهل بیت (ع) به خصوص ابا عبدالله را معرفی کرده باشد. راوی می‌گوید: «در میان کسانی که سرهای شهدای کربلا را حمل می‌کردند، مردی را دیدم که خورشیدی بر روی نیزه او می‌درخشید، او رجز می‌خواند و با صدای بلند می‌گفت: «أنا صاحبُ الرُّمَحِ الطَّوِيلِ أنا صاحبُ السِّيفِ الصَّفِيلِ أنا قَاتِلُ دینِ الأَصیل.» (وفیات الأئمة، من علماء البحرين والقطیف، ص ۱۰۰)

«من صاحب نیزه بلند و شمشیر صیقل داده شده و کشته کسی هستم که حقیقت دین است.»

حضرت زینب(س) بر او نهیب می‌زند که «وای بر تو! به جای این اراجیف و اباطیل بگو: «من کسی را کشته‌ام که جبرئیل در گهواره برایش لالایی می‌گفت، میکائیل و اسرافیل و عزرائیل از جمله خدمتگزاران او بودند ... او کسی است که از کشته شدنش عرش رحمان به سوز درآمد. وای بر تو! بگو من کشته احمد، مرتضی، زهرا، مجتبی، ائمه هدی، ملائکه آسمان و جمیع انبیاء و اوصیا هستم.»

۳-۹- مقام دفاع از امام زمان خویش (ع)

یکی از جلوه‌های ولایت مداری حضرت زینب(س)، حفاظت از امام سجاد(ع) است زیرا از جمله کمالات نفسانیه و عبادات مهمه تحفظ و نگهداری پیغمبر و امام است. حضرت زینب(س) در موارد متعددی به حفاظت از امام سجاد(ع) پرداختند: اول: زمانی که لشکر ریختند به خیمه، شمر قصد قتل امام(ع) را نمود آن مظلومه چنان تضرع و بی تابی کرد تا او را نجات داد.

دوم: وقت آتش زدن به خیمه‌ها؛ اگر آن مظلومه نبود امام سجاد(ع) سوخته بود. سوم: هنگام عبور اسراء به قتلگاه، در حالی که حضرت زینب(س) مشغول وداع برادر بود و با آن حالت که زبان عاجز است از بیان آن، متوجه امام سجاد(ع) شد، دید بالای شتر که پاهایش بسته بود، حالت احتضار به فرزند برادر عارض شده برای نگهداری او «حَالَتْ بَيْنَهُ وَ بَيْنَ جَسَدِ أَخِيهَا الْحُسَيْنِ» و عرض کرد: «مالی أَرَاكَ تَجُودُ بِنَفْسِكَ يَا بَقِيَّةَ الْمَاضِينَ»، (محمد ابن قولویه قمی، ۱۴۱۸هـ، ق، ص ۲۶۱) او را تسلی داده و حدیث «ام ایمن» را نقل نموده، به این تدابیر آن حضرت را نگهداری نمود.

چهارم: در مجلس شوم ابن زیاد، پس از محاجّه بین علی بن الحسین(ع) و ابن زیاد، آن ملعون امر به شهادت آن مظلوم داد، آن مکرمه دست به گردن امام چهارم انداخت و گفت: نخواهم گذاشت او را بکشید تا من زنده هستم، راضی بود خود را فدای حضرت سجاد(ع) نماید. (نورالدین جزایری، ص ۲۷۴)